

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

دولت‌ها چگونه پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی را پاسخگو کرده‌اند؟

بررسی نحوه مدیریت فضای مجازی در کشورهای مختلف جهان

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: محمدحسین آزادی

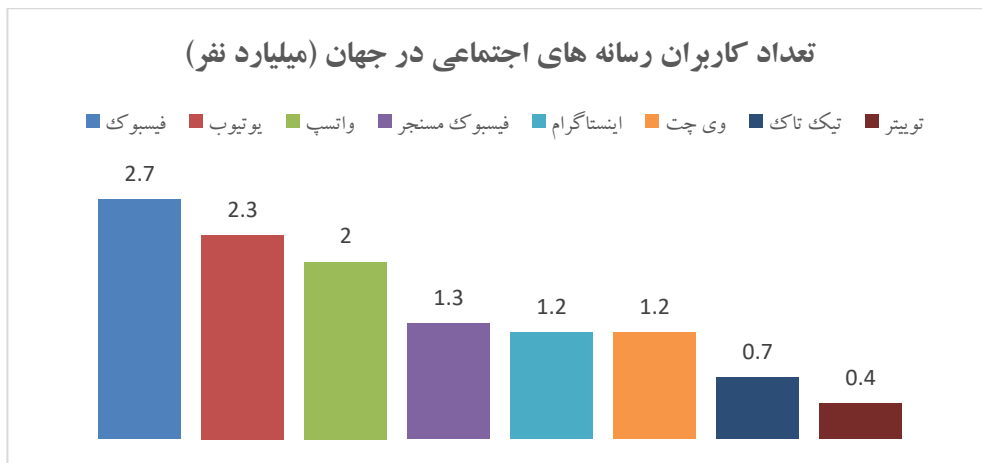
بیان مسئله

طی سالیان گذشته نقش رسانه‌های اجتماعی در جوامع مختلف مورد توجه جدی قرار گرفته است. اتفاقاتی نظیر حمله به کنگره آمریکا پس از انتخابات سال ۲۰۲۰ از جمله نمونه‌هایی است که کارشناسان معتقدند تا حد زیادی ناشی از رسانه‌های اجتماعی بود. در رویدادهای دیگر جهان نیز رسانه‌های اجتماعی به خشونت‌های مذهبی و قومی دامن زده‌اند. اطلاعات غلط و گمراه‌کننده بسیاری نیز در این رسانه‌ها پس از همه‌گیری کرونا با سهولت و سرعت بالا گسترش یافت. پلتفرم‌هایی مانند فیسبوک و توئیتر در بسیاری از کشورها به یک بستر اثرگذار در مناسبات عمومی تبدیل شده‌اند از این رو دولت‌ها رویکردهای مختلفی برای مدیریت و تنظیم‌گری آنها در پیش گرفته‌اند. از طرفی کشور ما به دلیل جایگاه ویژه سیاسی و فرهنگی همواره مورد طمع بیگانگان بوده به طوری که در سالیان گذشته یکی از برنامه‌های اصلی دشمنان اثرگذاری بر سبک زندگی و افکار عمومی ایرانیان از طریق فضای مجازی و رسانه‌های اجتماعی بوده است. تولید و انتشار گسترده محتوای ضدفرهنگی و مایوس‌کننده و تلاش برای دستکاری ذهن مردم و ایجاد شکاف بین نظام و مردم از برنامه‌های طراحی شده‌ی دشمنان است. با این وجود نبود مدیریتی یکپارچه، روشن و منسجم در عرضه مجازی تهدیدات قابل توجهی را متوجه امنیت ملی و روانی کشور کرده است. این وضعیت نامطلوب موجب شد تا رهبر معظم انقلاب اسلامی در سخنان نوروزی خود نسبت به ولنگاری موجود در فضای مجازی کشور گلایه کنند. ایشان در این رابطه فرمودند: «همه‌ی کشورهای دنیا، برفضای مجازی اعمال مدیریت می‌کنند اما در کشور ما، برخی به رها بودن فضای مجازی افتخار می‌کنند درحالی‌که این شیوه به هیچ‌وجه افتخار ندارد». در اثر حاضر به بررسی نحوه مدیریت کشورهای مختلف بر فضای مجازی می‌پردازیم تا ببینیم آیا توجیهی برای ولنگاری در عرصه مدیریت فضای مجازی برای مسئولان و دستگاه‌های مرتبط باقی می‌ماند یا خیر.

خود تنظیم‌گری پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی

پیش از ورود دولت‌ها به تنظیم‌گری رسانه‌های اجتماعی، پلتفرم‌ها خود اقداماتی را برای تنظیم محتوای منتشر شده بر بسترهایشان تعبیه کرده‌اند. محبوب‌ترین پلتفرم‌ها که اکثر آنها توسط شرکت‌هایی آمریکایی اداره می‌شوند، دارای سیاست‌های تعدیل محتوا هستند. آنها پست‌هایی را که حاوی محتوای خشونت‌آمیز، پورنوگرافی، نژادپرستانه و نفرت‌انگیز باشند را حذف می‌کنند. این پلتفرم‌ها همچنین اقداماتی را برای محدودکردن اطلاعات غلط و گمراه‌کننده انجام داده‌اند از جمله راستی‌آزمایی پست‌ها و برچسب‌گذاری محتواهای مشکوک و خلاف واقع.

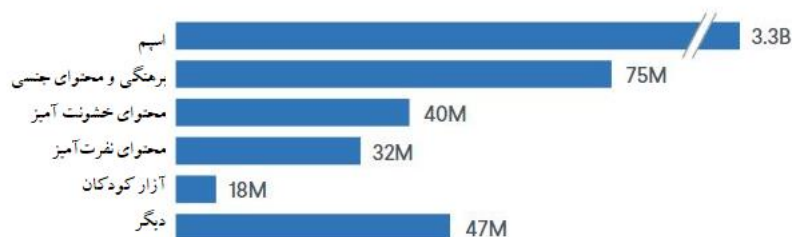
بر اساس آخرین آمار منتشر شده که مربوط به ژانویه ۲۰۲۱ است، فیسبوک و یوتیوب محبوب‌ترین پلتفرم‌های جهان هستند. جالب است بدانید این پلتفرم‌ها به طور کلی با قوانین کشورهای می‌کنند مطابقت دارند و ممکن است در یک کشور قواعد محدودکننده‌تری نسبت به کشوری دیگر داشته باشند.

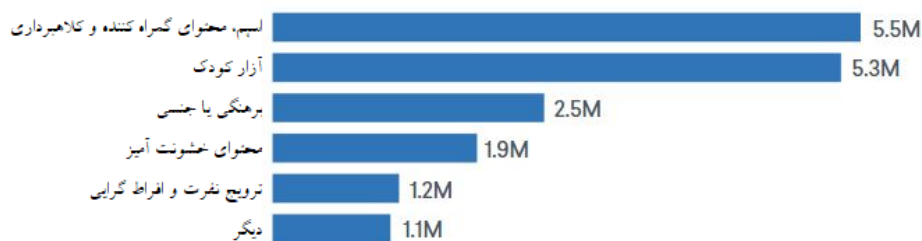
شکل ۱. میزان محبوبیت رسانه های اجتماعی در سطح جهان

فیسبوک، توییتر و یوتیوب (که متعلق به شرکت گوگل است) علاوه بر استفاده از سیستم هوش مصنوعی جهت پشتیبانی و کنترل محتوا، صدها نفر نیروی انسانی برای تنظیم گیری محتواها استخدام کرده اند. یوتیوب اعلام کرده در سطح جهان هزار نفر را در زمینه نظارت و حذف محتوا بر اساس خط مشی خود استخدام می کند. فیسبوک نیز که پلتفرم هایی چون واتسپ و اینستاگرام را در اختیار نیز اعلام کرده برای پروژه راستی آزمایی محتوای خود موسوم به ریلیتی چک ۳۵ هزار نفر را در سراسر جهان استخدام کرده است.

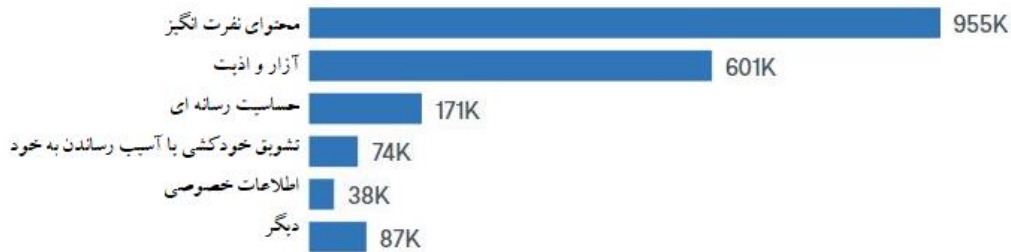
پلتفرم های رسانه های اجتماعی در نیمه نخست سال ۲۰۲۰ میلیون ها مطلب مضر را حذف کرده اند یا نسبت به انتشار آنها به کاربران هشدار داده اند. در نمودارهای زیر بخشی از این اقدامات را می بینید (توجه: معیار دسته بندی ها برای هر شرکت متفاوت است لذا محتوای حذف شده شرکت ها قابل مقایسه نیستند).

شکل ۲. مطالب حذف شده یا هشدار داده شده توسط فیسبوک در سال ۲۰۲۰

شکل ۳. ویدئوهای حذف شده توسط یوتیوب در سال ۲۰۲۰

شکل ۴. مطالب حذف شده توسط توییت در سال ۲۰۲۰

البته برخی منتقدان مدعی اند این پلتفرم‌ها قوانین خود را نسبت به تمام کاربران به طور یکسان اجرا نمی‌کنند و استانداردی دوگانه در مواجهه با کاربران عادی و ویژه دارند. به عبارتی پلتفرم‌ها به حساب برخی از کاربران از جمله سیاستمداران که به گفته آنها در خدمت منافع عمومی هستند اجازه می‌دهند هر اظهارنظری را ولو غلط منتشر کنند. به طور مثال دونالد ترامپ رئیس جمهور سابق آمریکا بارها مطالب تهدیدآمیزی علیه ایران منتشر کرد یا در خصوص کرونا توصیه‌هایی کاملاً بی پایه و اساس منتشر کرد ولی با برخورد جدی از سوی پلتفرم‌ها مواجه نشد. با تداوم اعتراض کارشناسان، توییت در اواخر دوره ریاست جمهوری او تعدادی از پست‌هایش را برچسب‌گذاری کرد و برخی را نیز پنهان کرد. ماجرا به همین جا ختم نشد و در جریان حمله هوادانش به کنگره پلتفرم‌های مختلف از جمله توییت حساب کاربری ترامپ و طرفداران منسوب به او را بخاطر تهدید امنیت ملی آمریکا و تشویق به خشونت مسدود کرد. اقدامی که به نوبه خود بی سابقه بود و اعتراض برخی از مقامات سیاسی از جمله رهبران جمهوری خواه آمریکا و صدراعظم آلمان را برانگیخت، مرکل مدعی بود این اقدام تهدید دموکراسی و آزادی بیان است. هواداران ترامپ از این وضعیت با عنوان «دیکتاتوری دیجیتال» نام بردند. به طور مشابه یوتیوب نیز بخاطر ادعای برخورد نرم با سلبریتی‌ها که درآمد بیشتری در این پلتفرم دارند مورد اعتراض قرار گرفته است. از جمله این پلتفرم به دلیل حذف نکردن ویدئوهایی که مدعی تقلب در انتخابات اخیر آمریکا بودند مورد انتقاد جدی به خصوص از سوی دموکرات‌ها قرار گرفت.

منتقدان می‌گویند این شرکت‌ها برای تنظیم محتواهای نفرت انگیز یا خشونت آمیز انگیزه کافی ندارند زیرا مدل‌های تجاری تبلیغاتی آنها به مشارکت کاربران بستگی دارد. پلتفرم‌ها نیز استدلال می‌کنند که اجرای سیاست‌های تنظیم گرانه دشوار است چرا که تشخیص و تفسیر مطالب در مواردی پیچیده است. آنها می‌گویند مسئولیت تدوین قوانین مربوط به اینترنت برعهده آنها نیست و صرفاً یک بستر برای انتشار مطالب کاربران هستند لذا باید دولت‌ها در امر قانون‌گذاری به آنها کمک کنند.

اقدامات دولت‌های برای تنظیم‌گری پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی:

در نقشه زیر برخی از اقدامات دولت‌ها برای تنظیم‌گری رسانه‌های اجتماعی را می‌بینید. هر کشور بسته به میزان آزادی اینترنت مواجهه‌ای متفاوت با این پلتفرم‌ها دارد:

الف. مناطقی که اینترنت در آن آزاد یا تا حدی آزاد است:

ایالات متحده:

پلتفرم‌ها از حمایت جدی برخوردار هستند و تا حد زیادی خودتنظیم هستند. طبق قوانین آمریکا پلتفرم‌ها نسبت به محتوای منتشرشده مسئولیتی ندارند. تقاضاهای روزافزونی برای تنظیم مقررات از سوی دولت وجود دارد.

آلمان:

قانونی که به تازگی معرفی شده است، پلتفرم‌ها را ملزم می‌کند تا به سرعت محتوای غیرقانونی، از جمله سخنان نفرت انگیز را حذف کرده در غیر این صورت با جریمه‌های سنگین مواجه می‌شوند.

هند:

پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی به طور کلی از مسئولیت معاف هستند اما می‌توانند مجبور به حذف محتوا شوند. قطع کردن اینترنت در هند مکرر اتفاق می‌افتد. دولت در تلاش است تا کنترل بیشتری بر برخی پلتفرم‌ها اعمال کند. با این حال طی انتخابات ۲۰۱۹ واتس‌آپ مجبور به همراهی با دولت هند برای راستی‌آزمایی مطالب شد.

برزیل:

پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی به صورت رایگان در دسترس هستند. با این حال، قانونگذاران در حال ارزیابی یک لایحه برای تنظیم‌گری این رسانه‌ها هستند. گروه‌های حقوق بشری نگرانند این لایحه آزادی بیان را تضعیف کند.

کنیا:

پلتفرم‌ها به طور کامل در دسترس هستند، اما دولت گاهی اوقات از شرکت‌ها خواسته‌است تا محتوایی را که نامناسب تلقی می‌شود حذف کنند از جمله برخی ویدئوهای موزیک‌ها را!

استرالیا:

پلتفرم‌ها لازم است «موارد خشنونت آمیز و نفرت انگیز» را به سرعت از بین ببرند یا با جریمه های سنگین روبرو شوند. این قانون پس از حمله تروریستی کریستچرچ که به صورت مستقیم در فیس بوک پخش شد، تصویب شد. استرالیا همچنین گوگل را مجبور کرد تا بخاطر بازنشر اخبار مربوط به این کشور به خبرگزاری‌های استرالیایی حق التحریر پرداخت کند.

ب. مناطقی که اینترنت در آن آزاد نیست:

روسیه:

رسانه‌های آنلاین توسط یک ناظر دولتی کنترل می‌شوند و به طور معمول محدود می‌شوند. قانونگذار تلاش کرده است تا پلتفرم‌های آمریکایی را به اتهام سانسور رسانه‌های دولتی روسیه مسدود کند.

چین:

چین محدودترین قوانین تنظیم‌گری در جهان را دارد. بسیاری از پلتفرم‌های غربی در این کشور ممنوع هستند و معادل داخلی آنها تولید شده است. بر پلتفرم‌های داخلی نیز توسط دولت نظارت دقیقی می‌شود. چین در تولید پلتفرم‌ها بسیار موفق عمل کرده به طوری که برخی از آنها نظیر تیک تاک و وی چت کاربران جهانی دارند.

عربستان سعودی:

اگرچه سانسور در این کشور گسترده است اما پلتفرم‌های رسانه اجتماعی نسبتاً آزادانه عمل می‌کنند. عربستان متهم به دستکاری کردن گفت‌وگوهای اینترنتی شده‌است. این کشور سال ۲۰۱۸ مرکزی پیشرفته در ریاض تاسیس کرد و از آن طریق به طور مداوم رسانه-های اجتماعی خود و منطقه را رصد می‌کند.

اتیوپی:

قانون فدرال پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی را ملزم کرده است تا سخنان نفرت انگیز یا اطلاعات غلط را ظرف یک روز حذف کنند. دولت در برخی مواقع دسترسی به پلتفرم‌ها را قطع کرده است.

در جدول زیر جزئیات بیشتری از اقدامات کشورهای بالا همچنین کشورهای دیگری نظیر ترکیه و انگلیس آمده است:

جدول ۱. اقدامات دولت‌های برای تنظیم گری رسانه‌های اجتماعی

ردیف	قاره	کشور	تدابیر تنظیم‌گرانه
	آمریکای شمالی	ایالات متحده	پلتفرم‌ها از حمایت جدی برخوردار هستند و تا حد زیادی خودتنظیم هستند. طبق قوانین آمریکا پلتفرم‌ها نسبت به محتواهای منتشرشده مسئولیتی ندارند. تقاضاهای روزافزونی برای تنظیم مقررات از سوی دولت وجود دارد
	اتحادیه اروپا	اتحادیه اروپا	اتحادیه اروپا در حال بررسی اقدامات جدی در خصوص پلتفرم‌هاست. بر این اساس اگر پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی ظرف یک ساعت محتوای افراطی نظیر فیلم‌های تروریستی را حذف نکنند، جریمه می‌شوند. اتحادیه اروپا همچنین مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها (جی.دی.پی.آر) را وضع کرد که قوانینی را در مورد نحوه ذخیره و استفاده از داده‌های افراد از جمله در پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی تعیین می‌کند. این اتحادیه همچنین در زمینه کپی رایت در رسانه‌های اجتماعی مقرراتی را وضع کرده است و مسئولیت بررسی کپی رایت را برعهده پلتفرم‌ها گذاشته است. کشورهای عضو باید تا انتهای سال ۲۰۲۱ این بخشنامه را در قوانین داخلی خود اجرا کنند.
	اروپا	آلمان	قانونی که به نتز.دی.جی معروف است از سال ۲۰۱۸ برای پلتفرم‌هایی با بیش از دو میلیون کاربر آلمانی بکارگرفته شد. این قانون پلتفرم‌ها را ملزم می‌کند تا به سرعت و نهایتاً تا ۲۴ ساعت محتواهای غیرقانونی، از جمله سخنان نفرت انگیز را حذف کرده در غیر این صورت با جریمه‌های سنگین مواجه می‌شوند. پلتفرم‌ها همچنین موظف شده‌اند هر شش ماه یکبار گزارشی از اقدامات خود ارائه دهند. افراد ممکن است به دلیل عدم رعایت این الزامات تا سقف ۵ میلیون یورو و شرکت‌ها تا ۵۰ میلیون یورو جریمه شوند. دولت آلمان در جولای ۲۰۱۹ اولین جریمه خود را بر اساس قانون جدید برای فیسبوک صادر کرد. این شرکت مجبور شد ۲ میلیون یورو برای فعالیت غیرقانونی در پلتفرم‌های خود در آلمان پرداخت کند، اگرچه این شرکت از نواقص قانون جدید آلمان شکایت کرد
	انگلیس	انگلیس	در حال تنظیم قانونی که قرار است پلتفرم‌ها را موظف کند تا از کاربران در برابر محتوایی مانند خشونت، تروریسم، قلدری سایبری و کودک آزاری محافظت کنند. پلتفرم‌ها باید اطمینان حاصل کنند که محتوای مضر به سرعت حذف می‌شود و اقدامات لازم برای جلوگیری از ظهور آن در وهله نخست را انجام می‌دهند. انگلیس پیش از این به خود تنظیمی پلتفرم‌ها اعتماد کرده بود

<p>رسانه‌های آنلاین توسط یک ناظر دولتی کنترل می‌شوند و به طور معمول محدود می‌شوند. قانونگذار تلاش کرده است تا پلتفرم‌های آمریکایی را به اتهام سانسور رسانه‌های دولتی روسیه مسدود کند. روسیه در نوامبر ۲۰۲۰ قانونی را تصویب کرد که بر اساس آن به نهادهای نظارتی این اجازه داده شود تا در شرایط اضطراری اتصال به شبکه جهانی اینترنت را قطع کند. قوانین داده روسیه از سال ۲۰۱۵، پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی را ملزم به ذخیره هرگونه اطلاعات در مورد روس‌ها در سرورهای داخل کشور کرده است. بر اساس همین قانون، نهادهای نظار روسی پلتفرم لینکدین را مسدود و فیسبوک و توئیتر را به دلیل روشن نبودن نحوه برنامه ریزی برای رعایت این قانون جریمه کرد.</p>	<p>روسیه</p>		
<p>مجلس ترکیه ماه گذشته قانونی را برای تنظیم گری پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی تصویب کرد. بر این اساس پلتفرم‌هایی مانند فیس‌بوک و توئیتر باید نمایندگان محلی رسمی خود را به دولت معرفی کنند و همچنین دستورات دادگاه را در مورد حذف محتوای درخواست شده رعایت کنند در غیر این صورت با جریمه‌های سنگین روبرو خواهند شد. این قانون می‌گوید سرورهایی که داده‌های کاربران ترک را جمع‌آوری می‌کنند باید به صورت محلی در این کشور ذخیره شوند.</p>	<p>ترکیه</p>		
<p>پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی به صورت رایگان در دسترس هستند. با این حال، قانونگذاران در حال ارزیابی یک لایحه برای تنظیم گری این رسانه‌ها هستند. گروه‌های حقوق بشری نگرانند این لایحه آزادی بیان را تضعیف کند</p>	<p>برزیل</p>	<p>آمریکای شمالی</p>	
<p>قانون فدرال پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی را ملزم کرده است تا سخنان نفرت انگیز یا اطلاعات غلط را ظرف یک روز حذف کنند. دولت در برخی مواقع دسترسی به پلتفرم‌ها را قطع کرده است</p>	<p>اتیوپی</p>	<p>آفریقا</p>	
<p>پلتفرم‌ها به طور کامل در دسترس هستند، اما دولت گاهی اوقات از شرکت‌ها خواسته است تا محتواهایی را که نامناسب تلقی می‌شود حذف کنند از جمله برخی ویدئوهای موسیقی‌ها را</p>	<p>کنیا</p>		
<p>پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی به طور کلی از مسئولیت معاف هستند اما می‌توانند مجبور به حذف محتوا شوند. قطع کردن اینترنت در هند مکرر اتفاق می‌افتد. دولت در تلاش است تا کنترل بیشتری بر برخی پلتفرم‌ها اعمال کند. با این حال طی انتخابات ۲۰۱۹ واتس‌آپ مجبور به همراهی با دولت هند برای راستی آزمایی مطالب شد.</p>	<p>هند</p>	<p>آسیا</p>	
<p>چین محدودترین قوانین تنظیم‌گری در جهان را دارد. بسیاری از پلتفرم‌های غربی در این کشور ممنوع هستند و معادل داخلی آنها تولید شده است. پلتفرم‌هایی مانند</p>	<p>چین</p>		

<p>توییتر، گوگل و واتسپ در چین مسدود شده‌اند. در عوض خدمات آنها توسط پلتفرم‌های داخلی مانند ویبو، بایدو و وی چت ارائه می‌شود. بر پلتفرم‌های داخلی نیز توسط دولت نظارت دقیقی می‌شود. چین صدها هزار پلیس سایبری دارد که بر پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی نظارت می‌کنند و پیام‌هایی را که از نظر سیاسی حساس هستند، کنترل می‌کنند. چین در تولید پلتفرم‌ها بسیار موفق عمل کرده به طوری که برخی از آنها نظیر تیک تاک و وی چت کاربران جهانی دارند.</p>		
<p>اگرچه سانسور در این کشور گسترده است اما پلتفرم‌های رسانه اجتماعی نسبتاً آزادانه عمل می‌کنند. عربستان متهم به دستکاری کردن گفتمان اینترنتی شده‌است. این کشور سال ۲۰۱۸ مرکزی پیشرفته در ریاض تاسیس کرد و از آن طریق به طور مداوم رسانه‌های اجتماعی خود و منطقه را رصد می‌کند.</p>	<p>عربستان سعودی</p>	
<p>پلتفرم‌ها لازم است «موارد خشونت آمیز و نفرت انگیز» را به سرعت از بین ببرند در غیر این صورت با جریمه‌های سنگین همچون مجازات حبس یا جریمه‌های سنگین مالی تا ۱۰ درصد از گردش مالی جهانی آن پلتفرم روبرو شوند. این قانون پس از حمله تروریستی نیوزیلند موسوم به کریستچرج که به صورت مستقیم در فیسبوک پخش شد، تصویب شد. استرالیا همچنین ماه گذشته گوگل را مجبور کرده تا بخاطر باز نشر اخبار مربوط به این کشور به خبرگزاری‌های استرالیایی حق التحریر پرداخت کند.</p>	<p>استرالیا</p>	<p>استرالیا</p>

جمع بندی و بررسی رویکرد ایران نسبت به پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی:

در ایالات متحده، پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی عمدتاً برای ایجاد و اجرای سیاست‌های خود رها شده‌اند هرچند واشنگتن در حال سنجدین قوانین و مقررات جدیدی است. کشورهای دیگر نیز قوانینی را برای پاسخگو ساختن پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی به قوانین داخلی خود اعمال یا پیشنهاد داده‌اند. در حالیکه دولت‌های استبدادی به طور کلی رژیم‌های سانسور محدود کننده‌تری دارند، اما حتی برخی از دموکراسی‌های غربی مانند استرالیا و آلمان رویکردهای سختگیرانه‌ای را برای مواجهه با پلتفرم‌های آنلاین در پیش گرفته‌اند. با این وجود کشور ما که در حال حاضر نزدیک به ۴۰ میلیون کاربر در پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی دارد برنامه یا قانون مشخصی برای تنظیم‌گری رسانه‌های اجتماعی و پاسخگو ساختن آنها ندارد. تنها گزینه اجرا شده در ایران برای تنظیم‌گری این پلتفرم‌ها تاکنون فیلترینگ بوده که آن هم به سبب رایج بودن استفاده از فیلترشکن‌های مختلف بی اثر مانده است چنانچه میزان استفاده از تلگرام پس از اعمال فیلترینگ نسبت به قبل از آن تفاوت بسیار ناچیزی کرده است. با این وجود نگرانی خانواده‌ها در خصوص محتواهای منتشر شده بر بستر پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی نظیر اینستاگرام رو به افزایش است به خصوص آنکه معاندین زیادی در پی تهاجم فکری و فرهنگی به نوجوانان و جوانان از طریق تولید و انتشار محتواهای نامناسب بر بستر این پلتفرم‌ها هستند. نمونه آن

واکنش‌های متعدد خانواده‌ها به انتشار یک ویدئو موزیک مستهجن در صفحه یک خواننده لس آنجلسی بود. ویدئو موزیکی که میلیون‌ها بار دیده شد بدون آنکه اینستاگرام خود را موظف به حذف آن بداند. در کنار انتشار محتوای مستهجن و ضد فرهنگ اسلامی و ایرانی بر بستر این پلتفرم‌ها به طور مشخص شاهد سوء استفاده دشمنان کشور نظیر گروهک منافقین از این رسانه‌ها برای اثرگذاری بر افکار عمومی ایرانیان هستیم. وضعیتی که تا به امروز ادامه دارد و تلاش مشخصی برای سروسامان دادن به آن دیده نمی‌شود موضوعی که باعث شد تا رهبر معظم انقلاب در نطق نوروزی خود از ولنگاری موجود در فضای مجازی و بی پناه بودن مردم در این فضا گلایه کنند. امیدواریم دستگاه‌های مربوطه اقدامات ایجابی و سلبی مناسبی برای حفاظت از مرزهای مجازی کشور، تنظیم‌گری پلتفرم‌های خارجی و ارتقا و بهبود پلتفرم‌های داخلی بکار گیرند.

